

Lleure/
Escola

Fills de Xesco Boix

Les cançons de sempre segueixen ben vives als caus i esplais. Les noves generacions hi han fet entrar, però, nous ritmes

ANNA BRULLET

FOTO: CRISTINA CALDERER

Una guitarra, cançons i els nens i monitors asseguts en rotllana cantant cançons. És una de les imatges més típiques de caus i esplais.

Als focs de camp, abans de dinar o animant festes amb grups d'animació. La música sempre ha estat present en l'educació en el lleure, com a eina educativa i com a marca d'alguns moments com el de començar a menjar o anar a dormir. Els temps, però, han canviat molt i els cançons s'hi han hagut d'adaptar.

Els referents

La música als esplais ens va arribar de les mans de Xesco Boix, el referent dels que avui en dia han continuat en l'animació infantil. Alguns d'aquests pioners encara continuen, com per exemple Noè Rivas, que va començar l'any 1977 amb Xesco Boix. El considera una persona essencial per entendre el vessant educatiu de la música al nostre país. "El i els Ara Va de Bo van obrir camí. Van haver de crear una manera de viure la música i de fer-la viure a infants, famílies i a tots els espais educatius", explica Noè Rivas.

Montse Ruiz era monitora d'esplai en aquella època. Fa trenta anys va començar a l'Esplai Parroquial de Premià de Mar, on poc després va fundar l'esplai Llar de Foc. Recorda que en aquells moments era molt important reivindicar l'espai públic i se sortia molt a cantar i a fer danses als carrers i places.

Han passat els anys, però els monitors d'avui en dia continuen cantant aquestes cançons. Xavi Pérez, professor d'animació i expressió de la Fun-

BAGUL D'INSTRUMENTS. Surten de la caixa perquè els nens els puguin tocar. CRISTINA CALDERER

ció Pere Tarrés, explica, però, que aquesta música ha anat evolucionant. "Quan va sortir havia més del folk i ara s'apropa més al pop", diu Pérez. Destaca, sobretot, la importància que siguin cançons amb un llenguatge senzill i amb una estructura d'estrofes i tornada perquè els nens els puguin recordar. Però també han de dir coses, ja que els han d'aportar alguna cosa.

Els valors

"No imagino un cau o esplai sense música. La música té un increïble valor pedagògic", diu Noè Rivas.

Xavi Pérez explica que és un mitjà socialitzador i de cohesió. "Serveix per trencar el gel, perquè els infants es desinhibeixin i per treballar valors", explica Pérez. "Hem de ser conseqüents, les cançons tenen un missatge", explica Joan Antònia, que va ser monitor de l'esplai Cra-crac de Badalona durant vuit anys.

Sònia Meymand és la coordinadora de l'esplai Barnabites, de Sant Adrià de Besòs. Explica que en aquest esplai han incorporat la música en molts moments. "Pel lloc on som, el barri de Sant Joan Baptista, molt a prop de la Mina, tenim molts nens amb risc d'exclusió social. Abans

Fins i tot els més petits se saben de memòria 'Boig per tu' i 'L'Empordà'

Els nens ho canten tot, els monitors han de vetllar pels valors que es transmeten

de fer les activitats de reforç escolar o a l'hora de recollir hem vist que els relaxa i els ajuda molt", explica la Sònia.

Del folk al rock català

Algunes de les cançons que es cantaven s'han perdut. La Clara Hosta és guia de l'AE La Floresta de Sant Cugat i explica que "les cançons més típiques d'esplai, com *La vella xiruca*, o les d'*Els Esquirols* no han arribat als més petits". Entre les que s'han perdut Adrià Mas, monitor de l'esplai Ca n'Aurell de Terrassa, creu que hi ha "cançons de les de tota la vida com *L'estranya joguina* o *El conte medieval* d'*Els Esquirols*". Joan Antònia, però, diu que aquestes tendències depenen de l'esplai. "Els esplais més de ciutat segurament han tingut més tendència a perdre aquestes cançons", opina.

En el que tots coincideixen és en el guanyador de les cançons actuals: el rock català de fa deu anys. Els Pets, Sau i Sopa de Cabra són els que tenen més èxit entre els adolescents i nens d'avui en dia. "Fins i tot els nens més petits se saben *Boig per tu* o *L'Empordà*. Fins i tot el *Bona nit* d'*Els Pets* ha guanyat per golejada el clàssic *Bona nit bons germans* que servia per fer anar els nens a dormir fa uns anys.

Els més grans, però, no es conformen amb la música dels noranta. Volen cantar el que escolten quan són a casa. Els adolescents de l'AE La Floresta, per exemple, demanen cantar *Bebe* o *Fito y Ins Fitipaldis*. I també la música catalana més actual com *Manel* i *Els Amics de les Arts*. Fins i tot les cançons de l'estiu s'acaben cantant als cançons. Xavi Pérez remarca: "Els nens avui en dia ho

CANTANT EN GRUP L'esplai Barnabites de Sant Adrià ha decidit introduir la música a les seves activitats. CRISTINA CALDERER

Els 'hits'

Quines són les més cantades?

Núria Canillas

Té 27 anys, és coordinadora de l'esplai La Florida de l'Hospitalet del Llobregat.

Les cançons més cantades al seu esplai són el *Nyam-nyam* a l'hora de menjar, *La cançó de la felicitat* i *Eram sam sam*.

Montse Ruiz

Té 51 anys, havia estat monitora de l'esplai Parroquial i la Llar de Foc de Premià de Mar.

Recorda que quan era monitora les cançons més populars eren *El Joan petit quan balla* i el *Yupi-ya*.

Clara Hosta

Té 23 anys i és guia de l'AE La Floresta de Sant Cugat del Vallès.

Canten molt sovint una cançó seva que es diu *El mamut chiquitito*, *La cançó dels follets*, que és l'himne del grup dels més petits dels agrupaments i *Viva la gente*.

escolten i ho ballen tot. La importància rau en el paper que tenim els adults a l'hora de vetllar pels valors i idees que transmeten les cançons".

Torna la guitarra

Noè Rivas també explica els canvis a l'hora de transmetre la música. "Abans era més espontània, naixia del so d'una guitarra. Amb el temps han arribat al lleure altres formes de música. Això és molt positiu sempre que no ens convertim en esclaus de les gravacions. Els iPods sovint fan que monitors i nois es converteixin en un públic passiu i que la música deixi de ser un mitjà d'expressió", diu Noè Rivas.

Núria Canillas, coordinadora de l'esplai La Florida, de l'Hospitalet de Llobregat, membre de la Federació Catalana de l'Esplai, explica que van notar aquesta tendència dels més petits a deixar de cantar. Per això van aprofitar una donació que van rebre per comprar guitarres i arreglar-ne d'altres i cantar i introduir els nens en les cançons d'ara i

d'abans. Creuen que ha estat un èxit i han aconseguit motivar grans i petits.

L'entorn

També des de la Fundació Pere Tarrés s'han adonat de la importància de donar valor a la música. Per això han dedicat aquest any al valor pedagògic de la música en el lleure. Aprofitant-ho, l'esplai Barnabites va organitzar una festa oberta al barri a la qual van convidar la gent de l'Espai Jove de la Mina i el grup de batucada. L'objectiu era integrar la gent del barri dins l'esplai.

Des de l'esplai La Florida de l'Hospitalet també han volgut apropar-se al barri. "Hem d'incorporar la música que escolten", diu la coordinadora Núria Canillas. Per això van

muntar un taller de hip-hop amb què van voler atreure els joves que d'una altra manera no s'haurien acostat a l'esplai. "Ja que la majoria de nois i noies són d'origen immigrant vam aprofitar per treballar el català i també la igualtat de gènere, el taller el feia una nola, per trencar els tòpics que s'associen a aquesta música. Ha estat una eina motivadora molt important".

Amb els més petits també han introduït noves cançons per adaptar-se a la realitat. "Ens hem de reciclar, adaptar-nos a les diferents cultures que ara són presents a casa nostra. Per això incorporem cançons d'altres països o les versionem", explica Núria Canillas. —

El cançoner L'eina bàsica

Moltes nits de campaments acaben amb una rotllana de nens i un monitor que els acompanya amb una guitarra. Perquè aquestes vetllades tinguin èxit és imprescindible el cançoner, una eina bàsica a qualsevol cau o esplai.

Per una bona selecció de les cançons és clau perquè els nois i noies s'impliquin a l'hora de cantar. La funció del monitor és seleccionar-les. Aconseguir que cantin, no només el que ells voldrien cantar sinó també cançons que tenen un valor pedagògic i que transmeten uns valors.

Les cançons han de ser adequades a l'edat dels nois i noies. Els més petits preferiran cançons senzilles, que siguin capaços de recordar. Els més grans voldran cantar el que escolten a casa. Música pop que es pot anar incorporant sense perdre les cançons de tota la vida.

La setena hora

Jaume Cela & Juli Palou

Guardar fusta al moll

Convenim que l'educació és una responsabilitat de la tribu. És bo, és just i és necessari que en el debat educatiu les veus que expressen sensibilitats i interessos diferents tinguin el seu espai i el seu temps per arribar a acords i per precisar desacords. Organismes com el Consell Escolar de Catalunya o debats com els que es van sentir en la Conferència i el Pacte Nacional per l'Educació són imprescindibles.

Però en el debat educatiu continuen sense tenir un paper rellevant aquelles persones que saben què és guardar fusta al moll. Parlem de les persones que hi ha als centres educatius del nostre país. Sentim i llegim especialistes de tota mena que diuen la seva i ens felicitem d'aquesta polifonia. Escoltem tertúlies amb la presència dels de sempre – o gairebé sempre – i amb l'absència d'aquells que es lleven cada dia i van a l'escola o a l'institut i trepitgen una determinada realitat i reflexionin sobre aquesta experiència.

Sovint l'única veu que s'escolta és la dels *alliberats* – un terme ben poc afortunat – que fa anys que estan allunyats de les aules i de les escoles, però que parlen com si tinguessin la clau de volta de tots els problemes que ells no hauran de resoldre de manera directa.

L'educació necessita aquestes veus, no diem pas que no, però necessita sobretot escoltar les persones que treballen a les llars d'infants, a les escoles d'adults, a les que hi ha a les aules hospitalàries o en escoles que tenen molts alumnes nouvinguts. Necessitem escoltar les escoles que tenen un projecte ben articulad que respon a les necessitats concretes i singulars del seu alumnat i que el poden exportar a altres contextos.

Els especialistes han de continuar investigant i exposant les seves conclusions, però és imprescindible donar la paraula a aquells que dia a dia acompanyen la Fàtima i en Jordi en el procés de descobriment del món.

Jaume Cela és mestre i escriptor i Juli Palou és doctor en filosofia i educador

La cua de Quiró

Gregori Luri

Experiència i educació

John Dewey va publicar *Experiència i educació* el 1938 com una revisió crítica del seu anterior llibre *Democràcia i educació*. A *Experiència i educació* feia una crida d'alerta envers les derives cap a l'espontaneïsm de moltes escoles progressistes nord-americanes, que estaven despertant les reticències de les famílies treballadores. El perill que albirava era que l'escola progressista acabés sent el reducte pedagògic dels fills dels progressistes de l'èlita, com els Rockefeller, i dels intel·lectuals d'esquerra. D'altra banda, llavors ja havia tingut temps – i experiència – per adonar-se que les esperances que havia dipositat en els pedagogs soviètics que intentaven aplicar els seus mètodes s'havien enfonsat davant els imperatius productius dels plans quinquennals de Stalin. "Tots els principis per si mateixos són abstractes – diu a l'inici d'*Experiència i educació* –. Només es concreten en les conseqüències que resulten de la seva aplicació".

En defensar aquesta mateixa tesi en un debat públic, vaig ser crític de "resultadista", apel·latiu que assumeixo sense cap complex. De fet, no em sembla gaire noble blindar-se en la bondat dels propòsits per justificar la manca de resultats. Escric això pensant que, ara que no hi ha centre escolar que no tingui la seva jornada de portes obertes, el que habitualment es mostra als pares acostuma a ser un projecte pedagògic ple de generositat idealista (una generositat, tot s'ha de dir, que és molt similar en la majoria dels centres), mentre se'n amaguen (de manera inconscient, no en tinc cap dubte) els resultats: és a dir, les conseqüències que resulten de la seva aplicació.

Gregori Luri és doctor en filosofia i educador

Per a més informació

<http://www.kumbaworld.com>

Col·lecció d'acords per començar a tocar

<http://www.jouscout.com/cantar.html>

Cançoner a punt per descarregar

<http://www.acords.net/posicions.php>

Les posicions per començar a practicar amb la guitarra

<http://www.xesco.cat/>

Web d'homenatge al pioner de l'animació infantil